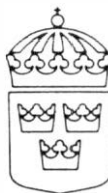

Motion till riksdagen 1985/86:Fö202

Lennart Blom m. fl. (m)

Säkerhets- och försvarspolitikern

Mot.
1985/86
Fö202

I Sammanfattning

Säkerhetspolitiskt krävs snabba åtgärder för att förbättra försvarsmaktens beredskap liksom kvaliteten i dess utbildning. Försvarspolitiskt krävs bl. a. snabba åtgärder på det personalpolitiska området för att hantera de mycket stora avgångar av nyckelpersoner, bl. a. piloter, som i dag hotar att allvarligt försämra försvarets möjligheter att fullgöra sina uppgifter.

I denna motion läggs förslag om snabba förbättringar på dessa två områden.

Förslag läggs om ett program för 240 milj. kr. för att förbättra beredskap och utbildningskvalitet. Förslag läggs också om ett program för personalpolitisk utveckling inom försvaret.

Budgetåret 1986/87 är det sista under denna försvarsbeslutsperiod. Utvecklingen sedan 1982 har, trots den ramhöjning som fyrpartiöverenskommelsen i mars 1984 medförde, inneburit en betydande sänkning av det militära försvarets köpkraft.

Det går, enligt vår mening, inte att vänta till den kommande försvarsbeslutsperioden innan åtgärder vidtas för att rätta till vissa av de allvarigare bristerna i försvaret. De förslag som läggs fram i denna motion skall ses mot denna bakgrund.

Genom neddragen prisreglering har det militära försvaret under främst budgetåret 1984/85 gått miste om ca 240 milj. kr. Moderata samlingspartiet föreslår att dessa medel nu återförs till försvaret i form av ett sammanhållet program för beredskaps- och utbildningsförstärkningar. Detta möjliggör bl. a. fulla krigsförbandsövningar för arméns fältförband, utökad repetitionsutbildning inom marinen samt ett ökat flygtidsuttag inom flygvapnet. I samtliga fall förbättras försvarets förmåga att lösa sina uppgifter.

Den totala ramen för det militära försvaret 1986/87 höjs med motsvarande belopp. Detta påverkar utgångspunkten för 1987 års försvarsbeslut.

Personallfrågorna har blivit allt viktigare. Olika förtidsavgångar har medfört att försvaret nu på viktiga områden är på väg in i en akut kris. Detta har kommit till tydligast uttryck när det gäller flygvapnets piloter, men gäller i lika hög grad en rad andra nyckelpersoner av stor betydelse för försvarets förmåga att fungera som avsett.

Vid sidan av programmet för beredskaps- och utbildningsförbättring läggs i denna motion fram förslag till riktlinjer för ett personalpolitiskt program för försvaret. Detta siktar på att på en rad områden åstadkomma

sådana förbättringar att försvaret långsiktigt förmår att hävda sig i konkurrensen också på den kvalificerade arbetsmarknaden.

Civilt försvarets betydelse understryks på nytt i denna motion. Varje del av totalförsvaret skall ha de resurser som krävs för att det skall kunna klara sina uppgifter. Det militära och civila försvaret kompletterar och förutsätter varandra.

Inom civilt försvaret kommer frivilligorganisationerna i framtiden att spela en alltmer betydelsefull roll. Den utbyggnad av en på frivillighet grundad hemskyddsorganisation som nu inletts är ett konkret uttryck för totalförsvartanken som förtjänar starkt stöd. Förslag läggs i denna motion om anslag på ytterligare 1 milj. kr. för att påskynda uppbyggnaden av hemskyddsorganisationen.

Mot. 1985/86
Fö202

2 Säkerhetspolitiska utgångspunkter

Under det gångna decenniet har klimatet för Sveriges säkerhetspolitik gradvis förändrats.

I sin våren 1985 avlämnade säkerhetspolitiska rapport konstaterar 1984 års försvarskommitté enhälligt att "det nordeuropeiska och nordatlantiska områdets ökade strategiska betydelse, motsättningarna mellan stormaktsblocken och den militärtekniska utvecklingen har sammantagna lett till att Sveriges läge blivit mer utsatt i samband med kriser och krig i vår omvärld. Denna utveckling har också lett till ökade påfrestningar i fred."

De antaganden om den politiska och militära utvecklingen i vår omvärld och de förhoppningar om en internationell avspänning som låg till grund för försvarsbesluten i slutet av 1960-talet och början av 1970-talet har visat sig vara felaktiga.

1984 års försvarskommitté pekar i sin rapport på de förändringar i de bägge stormaktsalliansernas militära dispositioner som ägt rum i vårt närområde under de senaste decennierna. Av speciell betydelse är, att "förmågan att snabbt tillföra förstärkningar har ökat väsentligt under det senaste decenniet". I motsats till detta framställs situationen i Centraleuropa som "något mer fastlåst".

Den utveckling som rapporten beskriver, och som i allt väsentligt fått stöd av remissinstanserna och i den allmänna debatten, ställer hårda och delvis nya krav på den svenska säkerhetspolitiken. Upprätthållandet av trovärdigheten för vår neutralitetspolitik, vars betydelse för stabiliteten i Nordeuropa icke kan underskattas, kräver en principfast utrikespolitik och ett starkt försvar.

Vår säkerhetspolitik stöds av ett allsidigt totalförsvar. Varje komponent av detta är av betydelse. Av avgörande betydelse för försvarets fredsbevarande och neutralitetsskyddande förmåga är emellertid dess i omvärlden uppfattade styrka.

Under åren sedan 1972 har det svenska försvarets krigsorganisation, främst vad gäller kvalificerade förband, minskat på ett oroväckande sätt.

Förändringarna vad gäller viktiga delar av krigsorganisationen mellan tidpunkten för 1972 års försvarsbeslut och slutpunkten för perioden för innevarande försvarsbeslut framgår av tabellen nedan.

	1972	1987	Förändringar
Moderna infanteribrigader	20	10*	— 10
Norrlandsbrigader	4	5	+ 1
Pansarbrigader	6	4	— 2
Mekaniserad brigad	0	1	+ 1
Jagare/fregatter	20	0	— 20
Torped/patrullbåtar	34	34	
Ubåtar	21	12	— 9
Minröjningsflottiljer	14	11	— 3
Kustartilleribataljoner	34	30	— 4
Jaktdivisioner	23	11	— 12
Attackdivisioner**	10	5,5	— 4,5
Spaningsdivisioner	10	6	— 4

* Till detta kommer 8 äldre brigader som inte kunnat moderniseras tillräckligt.

** Avser medeltung attack.

Utvecklingen har således inneburit, att antalet kvalificerade förband i vår krigsorganisation genomgående minskat. Att det under samma period för vissa av dessa förband skett en betydande kvalitetshöjning påverkar knappast bilden, då en motsvarande kvalitetshöjning men med bibehållen ungefärlig kvantitet skett i vår närmaste omvärld.

Den rustningsutveckling som nu pågår i de bägge maktblocken visar på den betydelse som de militära resurserna har i deras strategier. Det finns föga hopp om att detta förhållande kommer att förändras under överskådlig tid trots det hoppfulla tecken som återupptagande av kärnvapensamtalen mellan USA och Sovjetunionen efter cirka ett års paus innebär. Det finns heller ingen anledning att anta, att det nordeuropeiska och nordatlantiska områdets strategiska betydelse kommer att minska i framtiden. Motsatsen kan inte uteslutas.

Under den nu gällande femårsperioden beräknas Finlands reala försvarsutgifter öka med 3,8 % årligen. Norge ökar sina försvarssatningar under denna period med reellt 3,5 % årligen. Sovjetunionen har "börjat öka sina försvarsutgifter i en snabbare takt än tidigare". De västeuropeiska NATO-länderna ökar sina försvarsanslag med i genomsnitt 2—3 % per år.

Det står klart att Sverige inte kan avvika från denna trend under längre tid utan att det får konsekvenser för trovärdigheten i vår hittillsvarande säkerhetspolitiska doktrin.

Det är mot denna bakgrund som de kommande årens svenska säkerhetspolitik måste formas.

Försvarskommitténs bedömning av den förändrade och utökade hotbild som följer av Sveriges mer utsatta läge, i förening med den militärtekniska utvecklingen, bör ligga till grund för beslut rörande totalförsvarets utveckling.

Försvaret skall inte vara starkt "efter våra förhållanden" utan efter de förhållanden som råder i vår del av Europa.

A. Utvecklingen sedan 1982

Budgetåret 1986/87 är det sista under perioden efter 1982 års försvarsbeslut.

Försvarsbeslutsperioden har karaktäriserats av en ovanligt stor ekonomisk osäkerhet för det militära försvaret, samtidigt som de säkerhetspolitiska spänningarna har varit påtagliga.

I budgetpropositionen 1983 lade regeringen förslag om en neddragning av ramarna för det militära försvaret med 200 milj. kr. Dessutom hölls 100 milj. kr. av prisregleringsmedel inne samtidigt som beslut fattades att begränsa priskompensationen för försvaret 1984/85 till 4 %.

I kombination med effekterna av devalveringen hösten 1982 och höjd moms, har dessa åtgärder lett till en betydande urholkning av köpkraftsinnehållet i 1982 års försvarsbeslut.

Fyrpartiöverenskommelsen 1984 möjliggjorde ett visst återtagande av delar av dessa köpkraftsförluster genom en ramhöjning på 600 milj. kr.

Till detta skall läggas de ökade uppgifter som under perioden lagts på försvaret, främst i form av en starkt ökad insatsberedskap mot den främmande undervattensverksamheten. För dessa har försvaret tillförts 250 milj. kr. extra efter förslag från ubåtsskyddskommissionen. Endast delar av dessa medel har dock ännu kommit till användning, då det handlar om materielobjekt som kommer att betalas också under kommande år.

I sin anslagsframställning har ÖB påpekat, att "de reella resurser som enligt regeringens anvisningar ligger till grund för budgetåret är klart mindre än de som förutsattes i försvarsbeslutet".

Samtidigt som de reella resurserna har minskat har ett antal uppgifter för försvarsmakten tillkommit genom särskilda beslut. Förutom den kraftigt utökade ubåtsskyddsverksamheten är det bl. a. höjningar av värnpliktsförmåner utöver vad nettoprisindex möjliggör med ca 75 milj. kr. per budgetår, utökning av antalet värnpliktiga till en kostnad 1986/87 av ca 35 milj. kr. samt ökade studier m. m. för inhemsk robotanskaffning till en kostnad av ca 70 milj. kr. Till detta skall läggas, att det föreligger en risk att de värnpliktigas ekonomiska förmåner rörande resor i motsats till vad försvarsministern anför avsevärt kommer att fördyras.

Uppgiftsförändringarna och de minskade resurserna har medfört att en rad andra verksamheter fått senareläggas eller helt utgå. ÖB har som exempel på verksamheter som berörts av dessa senareläggningar pekat på åtgärder som berör bl. a. följande:

- minskad kvalitet i grundutbildningen främst genom minskad ammunitions- och körmilstillsdelning inom armén och minskat antal övningstillfällen inom marinen,
- reducerad anskaffning av stridsvagnsminor,
- attackrobot 75 Maverick för beväpning av JA 37 Viggen,
- modifiering av jaktrobot 24 för JA 37 Viggen,
- förbättringar av jaktrobot 71 för JA 37 Viggen,
- sambandssystemen på flygvapnets krigsbaser.

I samtliga fall rör det sig om neddragningar som får effekt på resp. krigsförbands förmåga att direkt efter mobilisering kunna lösa sina uppgifter. Samtidigt har den säkerhetspolitiska utvecklingen kommit att ställa allt starkare krav på försvarsmaktens förmåga i just detta avseende.

Mot. 1985/86
Fö202

B. Ramtillskott 1986/87 för förbättrad utbildning och beredskap

Enligt moderata samlingspartiets uppfattning kan de nödvändiga åtgärderna för att förhindra ytterligare urholkning av förmågan att leva upp till de säkerhetspolitiska ambitioner som angavs i försvarsbeslutet 1982 inte anstå till budgetåret 1987/88 och det nya försvarsbeslutet.

Beräkningar visar att den neddragning av priskompensationsmedel som regeringen gjorde 1984/85 och som vi motsatte oss kommit att uppgå till ca 237 milj. kr. Dessa medel bör återföras till försvaret budgetåret 1986/87.

Detta ramtillskott på 240 milj. kr. bör, enligt vår mening, användas för åtgärder som omedelbart stärker krigsorganisationens kvalitet och beredskap utan att några långsiktiga bindningar inför det kommande försvarsbeslutet sker.

Ramtillskottet skall möjliggöra följande åtgärder:

1. Beredskapsförbättrande åtgärder inom samtliga försvarsgrenar. Åtgärderna vidtas mot bakgrund av den säkerhetspolitiska utvecklingen och de ökade krav denna ställer.

2. En förbättrad materiell tillgänglighet genom en utökad satsning på underhåll av materiel. Erfarenheterna visar att detta ofta kommit att eftersättas. Åtgärderna avser främst marinen.

3. En höjd kvalitet i grundutbildningen i armén genom utökad övningsverksamhet och i flygvapnet genom ett ökat flygtidsuttag. Erfarenheten visar entydigt på betydelsen av ett tillräckligt antal övningstillfällen, liksom på erforderlig flygtid inom flygvapnet.

4. Fullständiga krigsförbandsövningar för samtliga fältförband inom armén samt utökad repetitionsutbildning för marinens krigsförband. Att ersätta repetitionsövningar innebär alltid att kraftigt försämra krigsförbandens förmåga att direkt efter mobilisering kunna lösa sina uppgifter. Detta får ej ske.

För att möjliggöra dessa förstärkta insatser under det kommande budgetåret och för att förhindra att utgångspunkten för 1987 års försvarsbeslut ytterligare försämrats, föreslår vi att 110 milj. kr. tillförs arméns förbandsanslag, 65 milj. kr. tillförs marinens förbandsanslag, 45 milj. kr. tillförs flygvapnets förbandsanslag, 15 milj. kr. tillförs flygvapnets anläggningsanslag och 5 milj. kr. tillförs anslaget för operativ ledning etc.

Viss osklarhet råder beträffande finansieringen av de utökade värnpliktsförmånerna. Till den del kostnaderna härför inte täcks inom ramen för gällande priskompensationssystem bör regeringen i särskild ordning framlägga förslag till separat finansiering.

Mot bakgrund av detta beräknar vi utgiftsramen för det militära försvaret budgetåret 1986/87 till 22 651 482 000 kr. i pris-, löne- och växelkursläge februari 1985.

Mot. 1985/86
Fö202

C. Vissa övriga frågor

Den utökade ubåtsskyddsverksamheten har kommit att innebära betydande påkänningar på främst marinens personal. Det har också visat sig att det på sikt knappast kommer att vara möjligt att upprätthålla dagens ambitionsnivå vad gäller beredskapen mot ubåtskränkningar samtidigt som en fortsatt neddragning av marinens personal genomförs.

Mot denna bakgrund hemställde ÖB redan i sin anslagsframställning inför innevarande budgetår om att få utöka marinens personalram med 125 personer. Regeringen avvisade denna begäran.

ÖB har återkommit till frågan i sin programplan, men regeringen ställer sig åter avvisande. I budgetpropositionen anför, att frågan först kan lösas i samband med det kommande försvarsbeslutet.

Enligt vår uppfattning är det alldeles klart, att det icke på sikt går att förena ökade uppgifter för marinen i ubåtsskyddet med personalnedskärningar av den omfattning som beslutades innan de nya uppgifterna tillkom. En anpassning av ramarna på det sätt ÖB föreslår bör därför ske redan nu.

4 Personalproblem

Försvarets största akuta problem är för närvarande de alltför stora avgångarna av kvalificerad personal och därmed personalbrist i vissa nyckelbefattningar. Den alltför stora förtida avgången av piloter och teknisk personal från flygvapnet har rönt större uppmärksamhet än den också allvarliga bristen på teknisk personal och trupputbildningsbefäl inom armén.

Inom marinen har personalen på grund av ännu otillräckligt utbyggd kapacitet att avvärja undervattenskränkningarna av vårt territorium utsatts för ett övertidsuttag, som ökat påfrestningarna och gjort bristerna extra kännbara. Gällande arbetstidslagar orsakar också på grund av verksamhetens karaktär stora problem.

Den allmänna bristen i samhället på tekniskt utbildad personal och den offentliga sektorns kända oförmåga att konkurrera lönemässigt när det gäller kvalificerade personer är uppenbara orsaker till önskad personalavgång. En annan är den minskade rörligheten i samhället och det faktum att de flesta familjer innehåller två yrkesarbetande personer. Karriären i försvaret innebär fortfarande flyttningar mellan olika orter. Från regementen i landsorten redovisas att duktiga yngre militärer lämpade för officerskarriär, vägrar att ge sig in på denna på grund av svårigheter för maka och sambo att i en alltmera orörig och kärv arbetsmarknad upprätthålla sin egen yrkeskarriär vid flyttning. Bristen i barnomsorg, påtvingade skolbyten och en icke fungerande bostadsmarknad är andra bidragande svårigheter.

Den minskade benägenheten att satsa på vidareutbildning och karriär kan i enskilda fall resultera i att befattningshavare på sikt känner sig otillfredsställda med sina arbetsuppgifter och upplever minskad trivsel vilket menligt inverkar på prestation och livskvalitet.

Otillräckliga ekonomiska resurser har resulterat i att övningar i realistisk miljö liksom fartygs gångtider och flygtiderna för de aktiva inom flygvapnet minskats, vilket ger upphov till långa perioder med arbete av utfyllnads-karaktär som kan kännas mindre motiverat.

Vidare har den omorganisation av fredsorganisationen som är under genomförande medfört personalavgångar av i viss mån oberäknad natur. Av sociala och andra skäl har befattningshavare både på den militära och den civila sidan föredragit att lämna yrket och stanna på en ort där fredsförband nedlagts eller andra inskränkningar genomförts i stället för att följa med vid förflyttningar. Många gånger har det varit ur försvarsmaktens synpunkt "fel personer" som slutat.

A. Åtgärder

För att möta den alltför stora och särskilt för flygvapnet mycket kostsamma avgången av piloter, framför allt till civil flygverksamhet, har en del åtgärder vidtagits.

Utöver förbättringar på lönesidan har överenskommit som en krigsplacementspremie för flygförare födda 1952 eller senare som stannar kvar i försvarsmakten liksom en möjlighet till frivillig pensionering vid 55 år.

Ytterligare åtgärder är under utredning och planering. Viktiga åtgärder för att stärka motivationen, öka arbetstillfredsställelsen och förbättra organisationen är ökad flygtid, möjligheter att efter tjänst som stridspilot få fortsatt flygtjänst inom transport- och sambandsflyg liksom rörlighetsstöd-jande åtgärder.

Även för övriga kategorier, framför allt yrkesofficersaspiranter och nyutexaminerade yrkesofficerare, officerare i teknisk tjänst och sådana som har högre stabsutbildning måste för samtliga försvarsgrenar åtgärder vidtas.

De officerare som genomgått militärhögskolans högre kurs möts enligt uppgift omedelbart efter kursavslutningen av många och lockande anbud från näringslivet. Armén saknar 700 officerare på kompaniofficersnivå. Kännbara brister finns också i marinen.

B. Åtgärder inom kollektivavtalsområdet

Många av de åtgärder som kan vidtas faller inom ramen för avtal mellan arbetsgivare och fackliga organisationer. Att som regeringen gör i budgetpropositionen söka överflytta ansvaret för dessa åtgärder på "arbetsmarknadens parter" fritar inte regeringen från övergripande ansvar. Staten är i egenskap av arbetsgivare i detta fall en av parterna.

En ökad marknadsanpassning av löner, ökad användning av marknads-löneställning liksom hänsyn till svårrekryterade områden, såväl befattningsmässigt som geografiskt, vid lönesättning, kan göras. Större möjligheter till förtida avgång med pension utan ekonomiska förluster, t. ex. för att lösa en

övertalighetssituation eller när det annars med hänsyn till den enskildes önskemål och verksamhetens krav är lämpligt, bör utredas.

Mot. 1985/86
Fö202

Försvarets arbetsformer skiljer sig även i fredstid på många sätt från det civila samhällets. Ett sätt att öka möjligheterna till efter olika situationer och tidpunkter smidigt anpassade åtgärder på det avtalsreglerade området vore att överföra en del av de befogenheter som i dag ligger hos arbetsgivarverket till försvarsgrenscheferna. På samma sätt bör de direkt berörda personalorganisationerna ges större frihet i förhållande till centralorganisationerna. Inom tillgängliga personalramar kan då medlen användas på ett sätt som bättre och snabbare möter behoven när de uppkommer eller helst förebygger dem. Det bör undersökas i vilken omfattning detta kan ske.

Vad gäller marinen har moderata samlingspartiet i partimotioner till tidigare riksmöten och på annan plats i denna motion hemställt att marinens personalram utökas på det sätt som marinchefen föreslagit. Detta skulle innebära att marinens personalminskningsmål uppfylls på ett sätt som tillåter en kil för erforderlig nyrekrytering.

Denna nyrekrytering kan ske inom de nuvarande ekonomiska ramarna. De 125 tjänster som marinchefen begärt att inom ramen för sitt anslag få inrätta har kostnadsberäknats till 30 milj. kr.

Som en jämförelse kan nämnas att den övertidsersättning som uttagits på grund av för liten kapacitet i förhållande till de bevaknings- och beredskapsbehov som inte minst de fortgående ubåtskränkningarna men även den övriga verksamheten kräver, under föregående budgetår uppgått till 50 milj. kr. De av rekryterings- och bemanningsskäl nödvändiga nya tjänsterna löser inte övertidsproblematiken. Det är ej utbytbara storheter. Men utökad personal är också en nödvändig förutsättning för att uppnå bättre arbetsförhållanden, hemresemöjligheter och sociala förhållanden för den nu hårt ansträngda och mycket lojala personalen. Det är för övrigt orimligt att en verksamhetschef inte inom ramen för tillgängliga medel själv får påverka hur dessa bäst skall användas för att möta ställda krav. Utomordentligt viktigt, inte bara i marinen, är också att ge den fast anställda personalen möjlighet att resa hem och träffa sin familj med en regelbundenhet och täthet som överstiger nu gällande varannan vecka.

C. Fredsorganisationsförändringar

I de fall där förluster av nyckelpersoner kan hänföras till fredsorganisationsförändringar måste allt göras för att detta skall kunna undvikas. I framtida planering av sådana förändringar måste hänsyn tas till riskerna för att personalproblem motverkar de positiva effekter som kan vinnas. De erfarenheter man har av de nu genomförda och pågående förändringarna i fredsorganisationen måste tas till vara och utvärderas ur denna synpunkt.

D. Den dagliga verksamheten

Att såväl övnings- som utbildningsverksamhet av resursbristskäl ibland upplevs som otillfredsställande kan få allvarliga efterverkningar inte bara för trivsel och möjligheter att behålla kvalificerade befattningshavare och

stimulera rätt personer till vidareutbildning och karriär. Det kan få följder för funktionsdugligheten i hela organisationen och för tilltron till försvarets förmåga inte bara hos den egna personalen utan i hela samhället.

I betänkandet Värnpliktiga tänker från 1983 års värnpliktsutbildningskommitté redovisas hur försvarsviljan, som traditionellt vid regelbundna undersökningar i vårt land är hög, sjunker hos värnpliktiga under utbildningstiden. Alarmerande är att endast 30 % av de meniga värnpliktiga tror att det svenska försvaret har tillräcklig styrka för att vid ett eventuellt anfall mot vårt land bjuda ett effektivt motstånd.

Att såväl motivationen, försvarsviljan som tilltron till försvarets möjligheter är högre hos pluton- och kompanibefälselever förklaras i utredningen med att man med knappa resurser tvingats prioritera utbildningen av dessa elever och att de därför tycks ha funnit sin utbildning mera meningsfull än meniga värnpliktiga. Vad de värnpliktiga i hög grad efterfrågar är möjligheter till direkta samtal och personlig kontakt med yrkesbefälet.

En utarmning av resurserna i sådan grad att vardagsverksamheten blir lidande får allvarliga följder även på det personalpolitiska planet. Utöver personalpolitiska åtgärder måste tillräckliga resurser avdelas så att t. ex. gångtid för fartyg, flygtider och realistisk övningsverksamhet får sådant utrymme att personal verkligen upplever att förmågan till insats bibehålls och att skickligheten i den personliga rollen kan upprätthållas och utvecklas.

E. Karriärstimulerande och rörlighetsstödjande åtgärder

Förändringar i utbildningsgång och befälsordning liksom åtgärder för att göra tjänstgöring i vissa befattningar mera attraktiv bör övervägas, liksom möjligheter att flytta ut kvalificerade uppgifter från centrala staber.

Erfarenheterna av den nya befälsordningen bör nu vara så stora att viss utvärdering kan ske. På utbildningssidan bör övervägas i vad mån ökade möjligheter till utbildning utomlands, ökad samverkan med civil högskoleutbildning eller utbytes tjänstgöring inom näringsliv och myndigheter kan läggas in under tjänstgöringen och verka utvecklande och stimulerande.

F. Åtgärder för att motverka flyttningsproblem

Officerskarriären innebär en i förhållande till de flesta andra samhällssektorer stor geografisk rörlighet. I det modernasamhället har rörligheten i hög grad minskat. Den viktigaste faktorn är att de flesta familjer i dag har två yrkesarbetande. Problemen för medföljanden make/maka att fullfölja yrkeskarriär eller över huvud taget få arbete vid en flyttning, i synnerhet om det rör sig om ett fåtal år på den nya orten, är i praktiken stora och större ju mer kvalificerad utbildning den medflyttande har.

Offentliga arbetsgivare som stat och kommun måste gå i spetsen för att rensa ut t. ex. ovidkommande meritvärderingar som att tjänstgöring i den egna kommunen värderas högre än motsvarande tjänst i t. ex. lärarbefattning i annan kommun. Skicklighet och lämplighet måste få fälla avgörandet. Stor smidighet vid beviljande av tjänstledighet måste också iaktas även

om detta redan i dag givit upphov till en komplicerad arbetsmarknad med stort inslag av vikariat och övertalighetsproblem.

Statsbidragsgivning till barnomsorgen bör utformas så att valfrihet och mångfald i en annan för familjen viktig sektor underlättas. En övergång till familjepolitiska stödformer som riktar sig till familjerna i stället för till kommunerna skulle undanröja ett annat viktigt hinder för rörlighet. Vi hänvisar på detta område till moderata samlingspartiets familjepolitiska motion.

Ekonomiska förluster och svårigheter vad gäller bostäder kan för den enskilde under karriär och utbildning lösas genom att försvaret i större utsträckning förfogar över lägenheter och småhus som befattningshavare kan hyra.

Stiftelsen Försvarsbostäder, som bildats för att möta problemen på bostadsområdet, bör få ökade möjligheter att med förtur köpa de bostäder som i enlighet med tidigare riksdagsbeslut skall försälgas från försvaret. Dessutom bör från statens sida underhandlingar tas upp med berörda kommuner om möjligheter att låta försvarsmyndigheter disponera eller stiftelsen Försvarsbostäder förvärva lämpliga fastigheter.

Det är också nödvändigt att i den mån man i rekryterings- och rörlighetsstimulerande syfte t. ex. försöker erbjuda attraktiva bostäder till rimliga hyresvillkor dessa ansträngningar inte saboteras av skattebesträffningar för en påstådd bostadsförmån på det sätt som många gånger i efterhand och oväntat drabbat andra yrkeskategorier offentligt anställda. Åtgärder bör vidtas för att förebygga sådana för den enskilde starkt negativa konsekvenser. Det måste t. ex. accepteras att marknadsvärdet, vari ingår bl. a. geografiska variationer, tillåts påverka hyressättningen.

5 Frivilliga försvarsorganisationer

De frivilliga försvarsorganisationerna, som har en bred folklig förankring, har en väsentlig roll i vårt lands säkerhetspolitik. De tillför i stor omfattning olika delar av totalförsvaret kompetent personal och har också en viktig opinionsbildande uppgift. De bidrar till försvarets trovärdighet och till dess fredsbevarande förmåga. Intresset för den frivilliga försvarsverksamheten fortsätter att stiga och flera organisationer noterar ökat medlemstal. Det är enligt vår mening viktigt att verksamheten understöds och uppmuntras.

De frivilliga försvarsorganisationernas verksamhet och främst den del som syftar till att tillföra totalförsvaret avtalsbunden personal samt avser befodrings- och kompletteringsutbildning av värnplikligt befäl är av stor betydelse för krigsorganisationen.

I frivilligkommitténs betänkande Ersättningar och förmåner inom frivilligförsvaret konstateras att det fastställda behovet av frivillig personal ökat relativt kraftigt. Även om tillgången på frivilliga med avtal har stigit, har bristen på personal snarast ökat eftersom behoven ökat snabbare än personaltillgången.

Enligt samstämmiga uppgifter från myndigheter och avtalsslutande organisationer har otillräckliga ekonomiska resurser haft en avgörande bety-

delse. Tillströmningen av frivilliga som önskar genomgå utbildning är större än det antal som inom givna ramar kan ges utbildning. De största bristerna föreligger beträffande bilförare och djurvårdare. Två nya områden har också tillkommit nämligen som hundförare dels för räddningshundar inom civilförsvaret, dels som hundförare för bevakningshundar inom flygvapnet.

Vi kan instämma i kommitténs synpunkt att det under rådande förhållanden bör anstå med ytterligare insatser på nya oprövade områden inom frivilligverksamheten och att man främst där satsar på att bibehålla och utveckla den verksamhet som redan finns eller är under uppbyggnad.

Frivilligkommittén föreslår också bl. a. lagfäst rätt till ledighet för all utbildning och tjänstgöring som krävs för att den enskilde skall kunna upprätthålla kompetensen för sin befattning i totalförsvaret. Förslaget innebär bl. a. en vidgad användning av dagpenningssystemet och därmed ett ökat jämfäst mellan värnpliktiga och frivilligpersonal ur ersättningsynpunkt.

Vi hälsar med tillfredsställelse att regeringen vid beräkningen av anslaget till frivilliga försvarsorganisationer beräknat medel för att senare kunna framlägga förslag i enlighet med frivilligkommitténs förslag. Vi avvaktar med att lägga mera preciserande synpunkter beträffande detta tills det aviserade regeringsförslaget föreligger.

6 Civilförsvaret m. m.

Civilförsvaret har till uppgift att skydda och rädda liv och egendom. Möjligheterna att genomföra dessa räddningsuppgifter är starkt beroende av den stridsmiljö i vilken uppgifterna skall fullgöras. Det betyder att civilförsvaret för att lösa sina uppgifter är beroende av det militära försvarets möjligheter till såväl luftförsvaret som invasionsförsvaret. Ett otillräckligt luftförsvaret minskar t. ex. allmänhetens skyddssökningstider och försvårar civilförsvarets undsättande verksamhet. Är invasionsförsvaret svagt påverkas civilförsvarets möjligheter att genomföra omflyttningar och utrymningar från hotade områden. Å andra sidan utgör civilförsvaret ett stöd för de militära operationerna genom i tid genomförda utrymningar från dessa områden. Det är också ett viktigt psykologiskt stöd för de stridande soldaterna att veta att skyddet för de hemmavarande fungerar.

Det är enligt vår uppfattning inte möjligt att, som hävdas från olika håll, genom s. k. omrustning överföra resurser från militärt försvar till civilförsvaret för att därigenom stärka befolkningsskyddet. Varje del av totalförsvaret skall tilldelas medel efter de uppgifter som ställs.

Civilförsvaret måste kunna träda i verksamhet redan innan den militära mobiliseringen är genomförd och måste därför ha en hög mobiliseringsberedskap. I motioner tre år i följd har vi påtalat brister i civilförsvarets krigsorganisation såväl i fråga om personalrekrytering som utbildning och materielförsörjning. En del av bristerna har nu tillrättats, men fortfarande kvarstår allvarliga brister, främst vad avser materielförsörjningen. I vissa fall är endast ca 50 % av civilförsvarens enheter användbara omedelbart efter mobilisering.

Många av bristerna torde ha orsakats av de återkommande organisationsförändringarna inom civilförsvaret. Det är därför angeläget att de organisationsförändringar som nu förestår i samband med en ny central ledning av befolkningsskyddet och räddningstjänsten liksom övergång till en decentraliserad materielhantering inte försenar uppbyggandet av en krigsorganisation med hög beredskap.

För att vara användbara direkt efter mobilisering måste civilförsvarets enheter också vara väl övade. I likhet med vad som tidigare föreslagits av civilförsvarsstyrelsen anser vi att de s. k. A-enheterna framdeles bör övas vart tredje år i stället för som nu vart fjärde år. Denna utbildningsrytm bör införas under 1987. Detta bör ges regeringen till känna.

En allvarlig brist i befolkningsskyddet är avsaknaden av tillräckligt med skyddsutrustning för allmänheten, s. k. andningsskydd. Endast ca 65 % av den vuxna befolkningen har tillgång till andningsskydd. För barn mellan två och fem år finns endast en mycket begränsad tillgång till skyddsjackor och andningsskydd. Skyddsutrustning till de allra minsta barnen har helt nyligen börjat produceras.

Målsättningen i 1982 års försvarsbeslut i fråga om andningsskydd var att bristerna skulle vara avhjälpna inom en tioårsperiod. Enligt budgetpropositionen sker en fördröjning med två år. Vi menar att detta är otillfredsställande. Ett program för fullföljande innebär att ytterligare 60 milj. kr. måste ställas till förfogande för programplanepérioden 1986 — 1991.

1982 års provplanläggningskommitté föreslog i sitt betänkande, Kommunerna i totalförsvaret (SOU 1984:57), att ökad uppmärksamhet skulle ägnas åt reservanordningar inom den kommunaltekniska försörjningen. Redan i fred kan mindre störningar i form av snöoväder åstadkomma långvariga avbrott i elförsörjningen. Vid krig kan den kommunaltekniska försörjningen av el, vatten, värme, avlopp m. m. utsättas för mycket allvarliga störningar. Åtgärder för att förbättra tillgången på reservanordningar inom dessa områden bör därför snarast vidtas.

Detta bör ges regeringen till känna.

Riksdagen har beslutat om en hemskyddsorganisation bestående av ca 8 000 hemskyddsgrupper (personalstyrka ca 25 000 man) och 100 000 hemskyddsombud. Hemskyddsgrupperna skall rekryteras och övas genom civilförsvarsplikt. Redan vid årets slut skall 60 % av hemskyddsgrupperna vara organiserade och lokala övningar avses påbörjas budgetåret 1987/88.

Hemskyddsombuden, som skall lyda under hemskyddsgrupperna, avses rekryteras och övas på frivillig väg. Ansvar för detta har ålagts Sveriges civilförsvarsförbund, som påbörjat en försöksverksamhet i fem län. Intresset för utökad och fortsatt verksamhet är stort, såväl inom Civilförsvarsförbundets centrala ledning som hos länsförbunden.

Hemskyddet skall vara en resurs för hela totalförsvaret. Genom en bred frivillig förankring hos allmänheten skapas en positiv inställning till totalförsvarets olika funktioner och ges möjligheter till en omfattande information. Det är viktigt att slå vakt om det frivilliga engagemang som nu växer fram inom förbundet. En "halvhalt" nu i försöksverksamheten skulle medföra risk för en nedgång i engagemanget för denna viktiga uppgift. Försöksverksamheten bör därför föras ut till fler län än vad som möjliggörs av den

anslagstilldelning till Civilförsvarsförbundet som föreslås i budgetpropositionen. Anslaget bör höjas med 1 000 000 kr., vilket möjliggör försöksverksamhet i ytterligare fyra län utöver vad som förutsätts i propositionen.

Mot. 1985/86
Fö202

Hemställan

Med stöd av det anförda hemställs

1. att riksdagen beslutar fastställa anslaget B1. Arméförband: Ledning och förbandsverksamhet till 6 167 000 000 kr.,
2. att riksdagen beslutar fastställa anslaget C1. Marinförband: Ledning och förbandsverksamhet till 1 947 000 000 kr.,
3. att riksdagen beslutar fastställa anslaget D1. Flygvapenförband: Ledning och förbandsverksamhet till 3 174 000 000 kr.,
4. att riksdagen beslutar fastställa anslaget D3. Flygvapenförband: Anskaffning av anläggningar till 335 500 000 kr.,
5. att riksdagen beslutar fastställa anslaget E1. Operativ ledning m. m.: Ledning och förbandsverksamhet till 637 400 000 kr.,
6. att riksdagen beslutar fastställa totalramen för det militära försvaret 1986/87 med en ökning av regeringens förslag med 240 milj. kr. till 22 651 482 000 kr.,
7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts under avsnittet Personalproblem,
8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om utvecklingen av civilförsvaret,
9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om reservanordningar inom den kommunaltekniska försörjningen,
10. att riksdagen beviljar ytterligare 1 000 000 kr. för rekrytering och övning av hemskyddet.

Stockholm den 27 januari 1986

Lennart Blom (m)

Göthe Knutson (m)

Olle Aulin (m)

Wiggo Komstedt (m)

Anita Bråkenhielm (m)

Sten Andersson (m)
i Malmö

Carl Bildt (m)

Ingvar Eriksson (m)

Björn Körlof (m)

Per-Olof Strindberg (m)

Ivar Virgin (m)

